

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 321.477

Богуславська С.І.,кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та економічної безпеки,
*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького***Стуглик Д.,**кандидат економічних наук,
здобувач ступеня доктора економічних наук
кафедри економіки, підприємництва та природничих наук,
*Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського***Boguslavska Svitlana,**candidate of economic sciences, associate professor
Associate Professor of Management and Economic Security,
*Cherkasy National University of B. Khmelnytsky***Stuglik Joanne,**candidate of economic sciences,
PhD in Economics, Entrepreneurship and Natural Sciences,
Tavriya National University of V.I. Vernadsky

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

Богуславська С.І., Стуглик Дж. Механізм формування промислової політики регіону. Глибокі структурні зміни у промисловому комплексі, що супроводжують процес формування ринкових відносин, зумовлені рядом причин: формування ринкових механізмів, які, в першу чергу, включають конкуренцію та відбір найбільш життєздатних підприємств і галузей спричинив відмирання та банкрутство ряду підприємств; відсутність протягом тривалого періоду реалізації інвестиційних проектів за рахунок бюджету розвитку; відсутність активного державного впливу в галузях державного сектора, часта зміна в підходах та виборі структур, що відповідають за роботу державного сектора тощо. Ці та ряд інших причин зумовили значні зміни в структурі промислового виробництва на загальнодержавному та регіональному рівнях. В роботі наведений механізм формування промислової політики регіону. Розглянуті основні етапи промислової політики, які в сукупності і створюють її механізм. Досліджені проблеми вимірювання ефективності промислової політики регіону та підходи з різними способами формування бюджетів.

Ключові слова: регіон, промислова політика, система збалансованих показників, ефективність бюджетних витрат.

Богуславская С.И., Стуглик Дж. Механизм формирования промышленной политики региона.

Глубокие структурные изменения в промышленном комплексе, сопровождающие процесс формирования рыночных отношений, обусловленные рядом причин: формирование рыночных механизмов, которые, в первую очередь, включают конкуренцию и отбор наиболее жизнеспособных предприятий и отраслей вызвал отмирания и банкротство ряда предприятий; отсутствие в течение длительного периода реализации инвестиционных проектов за счет бюджета развития; – отсутствие активного государственного воздействия в области государственного сектора, частая смена в подходах и выборе структур, отвечающих за работу государственного сектора и тому подобное. Эти и ряд других причин обусловили значительные изменения в структуре промышленного производства на общегосударственном и региональном уровнях. В работе приведен механизм формирования промышленной политики региона. Рассмотрены основные этапы промышленной политики, которые в совокупности и создают ее механизм. Исследованы проблемы измерения эффективности промышленной политики региона и подходы с различными способами формирования бюджетов.

Ключевые слова: регион, промышленная политика, система сбалансированных показателей, эффективность бюджетных расходов.

Boguslavska Svitlana, Joanne Stuglik. Mechanism of formation of industrial policy of the region. Deep structural changes in the industrial complex that accompany the process of formation of market relations, due to several reasons: – the formation of market mechanisms, which primarily include competition and selection of the most viable enterprises and industries caused the death and bankruptcy of some enterprises; – the absence for a long period of implementation of investment projects through the development budget; – the absence of active state influence in sectors of the public sector, frequent changes in approaches and choice of structures for the public sector and the like. These and other causes has led to significant changes in the structure of industrial production at the national and regional levels. Industrial policy is one of the main economic activities at the regional and at the state level, which is a system of measures aimed at transformation and development of the industrial sector and its related sectors. The solution to these questions is possible only under condition of escalating of industrial potential of the regions and the formation of regional industrial complexes in the conditions of development of integration relations. In the article the mechanism of formation of industrial policy of the region. The basic stages of industrial policy, which together create its mechanism. The problems of measuring the effectiveness of industrial policy in the region and approaches with different ways of budgeting. In the implementation of industrial policy the government carries out a mission that defines the role of the state in the economy and depends on the values of society. Vision is a specific task of government in the economy and determines the goals of socio-economic policy. The strategy refers to the tools, mechanisms and business processes achieve the targets set in accordance with the purposes. Fiscal policy sets the provision of resources for industrial policy that is focused on the formation, distribution and use of funds of the state budget. To ensure the unity of the socio-economic space of the country must successfully develop a regional industrial policy taking into account specifics of each region, which will help to realise the production and economic potential and future development.

Key words: region, industrial policy, balanced scorecard, cost effectiveness.

Постановка проблеми. Промислова політика є одним із основних напрямів економічної діяльності як на регіональному так і на державному рівні, яка являє собою систему заходів, спрямованих на перетворення та розвиток промислового сектора та пов'язаних з ним секторів. Реформування та модернізація галузей промисловості, впровадження нових технологій виробництва повинні бути спрямовані на розвиток промислового комплексу країни та на перехід промисловості на нову технологічну основу. Вирішення таких питань можливе лише за умови нарощення промислового потенціалу регіонів і формування регіональних промислових комплексів в умовах розвитку інтеграційних відносин [4, с. 40].

Аналіз останніх досліджень. Вивченням основних принципів розробки та реалізації регіональної промислової політики займалися велика кількість провідних науковців України та світу, серед них можна назвати: Амошу О. [1], Артамонова Е. [2], Буркинського Б. [3], Бутка М. [4], Гончарука А. [5], Волкова О. [6], Федулову Л. [7] та багато інших.

Мета роботи. Дослідження та аналіз основних етапів впровадження промислової політики, які в сукупності створюють та формують її механізми на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу. У промисловій політиці можна виділити п'ять основних етапів, які у сукупності створюють її механізм:

Перший етап – аналіз зовнішніх умов для формування реалізації промислової політики регіону;

Другий етап – розробка проекту промислової політики регіону;

Третій етап – узгодження розробленого проекту промислової політики регіону з її основними суб'єктами;

Четвертий етап – реалізація промислової політики регіону;

П'ятий етап – оцінка результативності та ефективності реалізації промислової політики [2, с. 46].

На етапі аналізу зовнішніх умов і вихідних даних, які обумовлюють промислову політику регіону, необхідно врахувати особливості економіко-географічного

положення регіону. Провести подібний аналіз і отримати результати для формування промислової політики регіону дозволяє методологія SWOT-аналізу.

Додатково проводиться аналіз ролі та функцій, виконуваних регіоном в рамках міжрегіонального розподілу праці. На даному етапі узагальнюється інформація, що міститься не тільки в діючих державних нормативних правових документах, а й в підготовлених проектах документів.

Важливе значення на етапі аналізу вихідних даних має досвід регіону у проведенні промислової політики. Він побічно свідчить про кваліфікацію кадрів, які можуть брати участь у розробці промислової політики регіону. У разі відсутності досвіду у співробітників виконавчих органів державної влади потрібне залучення зовнішніх співробітників або організацій, що володіють необхідними знаннями та вміннями, що спричинить збільшення витрат бюджету регіону на розробку проекту її промислової політики. Крім цього, результати цього аналізу дозволяють обґрунтувати терміни розробки та період актуальності розроблюваної промислової політики регіону [1].

Підприємницький клімат регіону з метою розробки проекту його промислової політики повинен бути охарактеризований з двох сторін: ступеня його сприяння для ведення діяльності для промислових підприємств і складність інституціональності середовища регіону для промислової діяльності.

На етапі розробки проекту промислової політики регіону необхідно, насамперед, реалізувати, процедуру визначення – об'єктів промислової політики регіону.

Постановка цілей, завдань і проблем, які повинні бути вирішені за рахунок реалізації промислової політики регіону, повинна здійснюватися за рахунок застосування комбінації проблемно-орієнтованого підходу, стратегічного планування та маркетингу регіону. Після визначення переліку завдань, вони повинні бути зіставлені зі схемою напрямків промислової політики регіону для дотримання принципу цілісності політики. У разі виявлення напрямів, за яким не виявлені

завдання, необхідно провести додатковий моніторинг стану даного напрямку в регіоні.

Для вирішення сформованого переліку завдань розробляються заходи, що дозволяють досягти планованого ефекту, і визначається перелік і обсяг необхідних ресурсів, а також джерела ресурсів. Встановлення ресурсного обмеження дозволяє здійснити балансування промислової політики як за наявними видами ресурсів, так і з іншими державними політиками [7].

У результаті реалізації даного етапу промислової політики регіону має бути розроблений проект нормативного правового документа регіону про його промислову політику на планований період її актуальності.

Беручи до уваги принцип обмеженої інтегративності, на етапі узгодження розробленого проекту промислової політики регіону здійснюється додаткова перевірка виявлених цілей, мотиви і стимули дій суб'єктів промислової політики. Це дозволяє не тільки погодити розроблений проект, а й провести уточнену оцінку планованих результатів.

Після узгодження проекту промислової політики регіону, вона може бути зафіксована в нормативному правовому документі регіону. На етапі реалізації основна увага спрямована на координацію діяльності суб'єктів промислової політики регіону та ресурсне забезпечення. Крім того, в процесі реалізації промислової політики повинен бути постійний моніторинг одержуваних результатів і зміни стану регіону.

Вимірювання ефективності промислової політики регіону ускладнюється наступними – проблемами. По-перше, елімінація промислової політики з усього різноманіття дій регіональної влади, що спрямовуються на підвищення рівня міжнародної конкурентоспроможності підприємств регіону. По-друге, отримання прогнозу тривалості періоду, протягом якого може проявитися результат реалізації промислової політики. По-третє, кваліфікація стратегічних цілей так, щоб забезпечити сумарність прогнозованої (планованої) величини приросту ВРП та очікуваних результатів промислової політики регіону, спрямованої на досягнення цих цілей. По-четверте, прогнозування очікуваної ефективності промислової політики за період її актуальності [3, с. 5].

В даний час до формалізації цілей суспільства розроблені підходи з різними способами формування бюджетів. У їх числі можна назвати: бюджетування орієнтоване на результат (БОР), збалансована система показників (ЗСП), маркетинг регіонів, програмно-цільовий підхід, метод проектного фінансування. У сучасній бюджетній політиці застосовується комбінація перерахованих методів, використовуваних для різних державних послуг. При плануванні та здійсненні витрат бюджету, в тому числі при державно-приватному партнерстві, використовується метод проектного фінансування. Для вирішення комплексних проблем соціально-економічного розвитку практикується програмно-цільовий метод. Нормовані державні послуги управляються на основі бюджетування орієнтованого на результат. Для узгодження між собою різних державних послуг та балансування бюджету з точки зору реалізації стратегії розроблено метод збалансованої системи показників [5].

Основою всіх перерахованих підходів формалізації цілей суспільства є оцінка якості життя населення для визначення напрямків державної політики та встановлення орієнтирів оцінки ефективності реалізації

стратегії соціально-економічного розвитку по заданих напрямках. Оцінка якості життя дозволяє визначити ступінь задоволення матеріальних, духовних і культурних потреб людини, у тому числі в результаті споживання людиною або суспільством державних послуг.

Інтегральні показники якості життя можуть використовуватися як індикатори проведеної державної політики, так і як критерій прийняття управлінських рішень при виборі пріоритетів діяльності органами державної влади всіх рівнів.

Для вимірювання ефективності бюджетних витрат, спрямованих на реалізацію конкретної державної послуги, наданої суспільству в цілому або окремому індивідууму, необхідно диференціювати показники якості життя до показників результативності конкретної державної послуги. Для досягнення цієї мети можна використовувати систему збалансованих показників, яка дозволяє реалізовувати стратегію соціально-економічного розвитку за заданими показниками якості життя, синтезуючи об'єктивістський і суб'єктивістську підходи залежно від характеристик наданих державних послуг.

Підводячи підсумок вищевикладеного можна відзначити, що проблема управління ефективністю бюджетних витрат держави зводиться до вирішення завдань трансформації потреб суспільства в державні послуги та вимірювання різнорідних результатів споживання державних послуг окремими індивідуумами і їх зворотна трансформація в показники соціально-економічного розвитку.

При реалізації промислової політики держава виконує місію, яка визначається роллю держави в економіці і залежить від цінностей суспільства. Бачення являє собою конкретні завдання держави в економіці і визначає цілі соціально-економічної політики. Стратегія відображає інструменти, механізми і бізнес-процеси досягнення завдань, поставлених у відповідності з цілями. Бюджетна політика встановлює ресурсне забезпечення промислової політики, тобто спрямована на формування, розподіл і використання коштів державного бюджету.

Метою побудови системи збалансованих показників (СЗП) ефективності бюджетних витрат є встановлення взаємозв'язку між показниками якості життя, результатами споживача державних послуг та бюджетними витратами в процесі трансформації бюджетних ресурсів в державні послуги. СЗП являє собою поєднання об'єктивних ресурсних та результативних параметрів державних послуг, що піддаються кількісному обліку, результатів роботи конкретних органів державної влади; об'єктивних показників соціально-економічного розвитку, що перебувають у сфері відповідальності даних органів; і суб'єктивних оцінок параметрів державних послуг споживачами. За допомогою СЗП можна встановити кореляцію між результатами діяльності державного сектора економіки та змінами показників якості життя населення [5, с. 42].

Висновки. Таким чином, для забезпечення єдності соціально-економічного простору країни, необхідна вдало розроблена регіональна промислова політика з урахуванням специфіки кожного регіону, яка дозволить реалізувати існуючий виробничий та економічний потенціал з можливістю подальшого розвитку. Правильно розроблена регіональна політика становить основу гармонійного типу регіонального розвитку, який являється передумовою сталого розвитку усієї країни.

Список використаних джерел:

1. Амоша А. Промышленная политика Украины: концептуальные ориентиры на среднесрочную перспективу. *Економіка України*. 2009. № 11. С. 4.
2. Артамонов Е.А. Некоторые аспекты региональной промышленной политики. *Проблемы современной экономики*. 2009. № 3(31). С. 45–48.
3. Буркинський Б.В., Степаненко Є.Ф. Регіональна промислова політика. *Вісник академії економічних наук України*. 2004. № 1. С. 3–9.
4. Бутко М.П. Методологічні аспекти кластеризації промислового комплексу регіону. *Економіка та держава*. 2010. № 2. С. 38–43.
5. Гончарук А. Новий підхід до управління ефективністю у промисловості України. *Економіка України*. 2006. №5. С. 36–46.
6. Король В. Промислова політика як найважливіший чинник стійкого розвитку України та посилення міжрегіональних зв'язків. *Економічний аналіз*. Випуск 4. 2009. С. 42–45.
7. Федуллова Л.І. Концептуальні засади державної регіональної промислової політики в умовах інноваційного розвитку. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1(6). С. 112–119.

References:

1. Amosha A. (2009) Promyshlennaja politika Ukrainy: konceptual'nye orientiry na srednesrochnuju perspektivu [Industrial policy of Ukraine: conceptual guidelines for the medium term]. *Economy of Ukraine*, 2009, vol. 11, p. 4.
2. Artamonov E.A. (2009) Nekotorye aspekty regional'noj promyshlennoj politiki [Some aspects of regional industrial policy]. *Problems of the modern economy*, vol. 3(31), p. 45–48.
3. Burkinsky B.V., Stepanenko E.F. (2004) Regional'na promyslova polityka [Regional Industrial Policy]. *Bulletin of the Academy of Economic Sciences of Ukraine*, 2004, № 1, p. 3–9.
4. Butko M.P. (2010) Metodologichni aspekty klasterizacii' promyslovogo kompleksu region [Methodological aspects of clustering of industrial complex of the region]. *Economy and State*, vol. 2, p. 38–43.
5. Goncharuk A.A. (2006) Novyj pidhid do upravlinnja efektyvnistju u promyslovosti Ukrainy [New Approach to Performance Management in the Industry of Ukraine]. *Economy of Ukraine*, № 5, p. 36–46.
6. Korol V. (2009) Promyslova polityka jak najvazhlyvishyj chynnyk stijkogo rozvytku Ukrainy ta posylennja mizhregional'nyh zv'jazkiv [Industrial Policy as the Most Important Factor in Sustainable Development of Ukraine and Strengthening Interregional Relations]. *Economic Analysis*, vol. 4, p. 42–45.
7. Fedulova L.I. (2008) Konceptual'ni zasady derzhavnoi' regional'noi' promyslovoi' polityky v umovah innovacijnogo rozvytku [Conceptual foundations of state regional industrial policy in terms of innovative development]. *Strategic priorities*, vol. 1(6), p. 112–119.